

Wehner Tibor

HOLMIK

EMLÉKEZÉS THURY LEVENTE (1941–2007)

KERAMIKUMŰVÉSZRE

Ha még itt lehetne közöttünk, akkor mint a múlt század nyolcvanas-kilencvenes éveiben oly sokszor, ma is rendszeresen beugranék Német-völgyi úti lakás-mű-

termébe egy kávéra. Thury Levente a konyha felé indulva tűnődve megállna az ajtóban, szívna még egy slukkot a finom, vékony és hosszú, a megbízhatóan kedves csempészekről viszonylag olcsón beszerezhető cigarettájából, kicsit összehúzná a szemét, és a szája sarkában mindig ott bujkáló, megértéssel és szomorúsággal vegyített mosollyal az új munkák felé intve megkérdezné: jó kis holmik, nem? Mint korábban sohasem, most sem használná a mű, az alkotás, a műalkotás szavakat, saját munkáira és a kollégák általa elismeréssel fogadott műveire a kitüntetető meghatározás általában a holmi-szó volt, vagy esetleg az izé: semmi fennköltség, semmi rendkívüli, semmi elrugaszkodás az ún. valóságtól. A sáros valóságtól. A sáros valóság kapcsán máris feltolulnak az emlékek: a fotó, amelyen agyaggal bekent, már töredezett, kiszáradt sárral vastagon borított arccal, mintegy az istenáldotta matériájával eggyé váló agyag-emberként néz a kamerába és a katalógust lapozgatóra valahonnan az 1980-as évekből. És a holmik mellett felmerülnek a történetekké nemesedő dolgok és az ügyek: a családi indítatások, a művészeti vonzódások, a keserves és boldogságos tanulmányi időszak termékeny konfliktusai, aztán a hatvanas évek műhelyteremtési és agyagbeszerzési nehézségei, a hetvenes évek munka-nélküliségei, a nyolcvanasok kiállítás-szervezései és szerveződése, a furcsa részvételek és kimaradások, esetenként kirekesztettség, a szakmai és a hétköznapi, soha fel nem adott küzdelmek.

És újra és újra a holmik, amelyek rendkívül élesen és rendkívül mélyen megrögződhetnek valahol azon a befogadói síkon, amelyet művészeti élménynek, vagy vizuális emlékezetnek neveznek a szakemberek.

Egy nagyon nehéz korszak – mert hát minden korszak nehéz –, de valamiképpen mégis szerencsét hozó korszak művésze volt Thury Levente keramikus- és szobrászművész, mert megélhette, tevékeny és aktív résztvevőként alakíthatta alkotóterülete, mestersége kibontakozását, és a művészeti közfigyelem által kíséve dolgozhatott – amely figyelem kezdetben magára a hallatlan izgalmas jelenségek között újjászülető kerámiaművészetre, majd később már a Thury-munkák által félmjelzett különös művészeti teljesítményre irányult. Szerencsés volt, mert korántsem könnyen és veszteségektől mentesen, de felépíthette életművét. Életművét a hatvanas évek „panelházak panelkái”-tól, a hatvanas-hetvenes évek emblematikussá váló kerámia-szobráról, a korszellemet oly könnyedén megragadó, viszontagságos sorsú *Böhönyétől* – amely az összetört darabokat rögzítő fotón a *Böhönye halott*-címet kapta 1971-ben –, a parányi, majd a nyolcvanas években emberléptékűvé váló *Gólem*-szobrokig és az Arizonából 2009-ben hazaérkezett, szélesebb körben csak halála után nyilvánosság elé került plasztikáig. E műsorozat számbavétele során pontosan körvonalazódhat a figyelmes szemlélő előtt, hogy a Thury-munkásság hallatlanul változatos és ugyanakkor mérhetetlenül egységes: már az első, jelentéktelennek tűnő hamutartók és edények is rendhagyó munkák voltak – egyrészt mert fantasztikus szakmai igénnyel kivitelezettek, másrészt mert a szokványosnak tűnő formarendet átírják, és csaknem mindig valamilyen plasztikai megoldással, szobrászati elemmel, majd vissza-visszatérően megmintázott figurával gazdagítottak –, majd a mindent átható plasztikai *Gólem*-kiteljesedésben a téma, a gondolati tartam komolyságán

Vázák, 1984

Kerámia-falkép
(részlet), 1973
Százhalombatta, Óvoda

Falplasztika
(részlet), 1975
Miskolc, Árvaház

túl is e művész megőrizte eredendő játékoságát, könnyedségét, fantázia-gazdagságát. Ez a véletlenszerűségeket és esetlegességeket is mérlegelő és kompozícióba-építő, új és új eszközöket kereső, és ezért aztán a megszokott mű-státust is gyökeresen átalakító, rendhagyó-formabontó játékos szemlélet végigkíséri a több mint négy évtizedet felölelő életművet. Érdekes módon ez a független, autonóm szemléletiség a megbízásra készült, általában épületekhez, épületbelsőkhöz kapcsolódó monumentális munkáit is élteti. Ennek átéléséhez el kell menni Százhalombattára, Miskolcra, Kecskemétre, Hajdúböszörménybe és Marcaliba, bár a privatizáció dúlásai közepette – amelynek hatékonysága az esztétikai szférában csak a tatárjáráshoz vagy a török uralomhoz mérhető – egyáltalán nem biztos, hogy megvannak még ezek a domborművek és térszobrok. Ezen fennálló vagy feltehetően eltűnt munkák mellett természetesen a teljes, a csorbítatlan alkotói szabadság az autonóm kerámia-plasztikák, a domborművek, a tárgykollázsok készítése közben ragadhatta magával: az 1980-as évek második harmadától Thury Levente mindent a Gólem-legendárium, a misztika szűrőjén át szemlélte és fogalmazott meg. Az alkotói termést általában ironikus hangvételű szöveges kommentárokkal kísérette, így az 1996-ban bemutatott *Gólem*-kerámiákkal kapcsolatban többek között a következőket rögzítette: „A kiállításon régebben készült gólemek szerepelnek csak, de itt és most rájuk van rakva, ami eddig szemérmesen, a szokásokhoz igazodva a készítőjük fejében és emléktároló zugaiban maradt. ...

A gólemkészítő továbbá közli, hogy még szándékában áll több gólemet készíteni, amik személyiségének óriási részét kitöltő, féltve őrzött emléktárgyhalom elhelyezésére szolgálhatnak, vagy életre keltővé válhatnak. Majd:” E szemlélet ösztönözhetette, hogy minden elementáris plasztikai, tér-meghódítási, tér-bekebelezési igyekezettel áthatott, falra illesztett, a szabad térbe állított, vagy a légtérbe függesztett, ritkábban a síkba visszahúzó domborműfelületre applikált műve bátran, vagy még inkább: magától értetődő természetességgel ötvözi a kerámiát, a textilt, a fát, a fémekeket, a különböző talált tárgyakat és eszközöket. Talán nincs is absztrakt kompozíciója: minden munkában felbukkan egy-egy arc vagy kéz,

test-törödéklenyomat, amelyek a mindennapokat, és az idő múlását, az időrétegek egymásra rakódását sugalló kollázsselemekhez kapcsolódva fantasztikusan gazdag hatásvilágot bontakoztatnak ki. Minden bizonnyal ezt a furcsa matéria- és antropomorf-tárgyakavalkádot ellenpontozza a viszonylagos színtelenség, a barnás, a szürkés, a rozsdaszínű árnyalatokba visszahúzó, tartózkodón meg-megcsillanó mázaiba záródó kerámia-világ: talán az önfeledt játékoságot beárnyékoló súlyos szomorúság, a felszabadult lételet átítató eredendő tragikum tükröztetése ez.

Az alkotóterület, a mesterség határait állandóan feszegető-tágító alkotók sorába emelkedő teljesítmény Thury Leventéé: elődei, Gádor István, Garányi József és a kitűnő főiskolai mester Csekovszky Árpád, s a kortárs Schrammel Imre, Kovács Gyula, Kecskeméti Sándor és Pázmándi Antal törekvéseivel együtthangzó, egyéni arculatot öltő, szenvedélyes művészet, amely a magyar művészeti szcéna szűk közegéből kitörve a nemzetközi fórumokon is élénk szakmai figyelmet keltett és elismeréseket aratott. E fizikai valójában megannyi részletből felépülő, sérülésekre, törésekre, töredékességekre, és mindezekből valaminek a rekonstrukciójára, valami új konstrukciójára alapozott mű-világ megközelítéséhez és megértéséhez a művész 1999-ben megfogalmazott gondolatainak adnak kulcsot. „A töredékességgel kapcsolatban van valami gyanúm. Volt egy Luria nevű kabbalista, aki különös alak volt, nem írta le soha egyetlen elméletét sem. Négy tanítványának maradtak fenn feljegyzései a tanításokról, eléggé különbözően. Van egy elmélete, amely szerint a világ-univerzum isten valamilyen tágulás-összehúzóds folyamatként működik, amiben lassulások és gyorsulások is előfordulnak. Az isten megjelenési formáinak tartóedényei a gyorsuláskor összetörtek, s ezeket a cserepeket össze kell gyűjteni, hogy újra megjelenhessen isten. A törést a lét fontos jellemzőjének érzem, ami felmutatandó. A darabokból összeállítható valami tudás a világról, vagy valami tudás bennem.” A darabokból összeállítható, a világról tudósító tudás izzó misztikummal áthatott műveit hagyományozta ránk Thury Levente keramikuskművész.

Rövid történet az ideától a koleszterinen át a szénhidrátig, 2003. (KOGART Kortárs Művészeti Gyűjtemény)

A szabadság gőleme, 1992

Gőlemkészítő emlékei, 1996

Thury Levente emlékkiállítás, 2009. Bp., Art Factory Stúdió (Indafotó)

Kerti plasztika, 1983, Hajdúböszörmény, Óvónodképző Intézet

Thury Levente emlékkiállítás, 2009. Bp., Art Factory Stúdió (Indafotó)

A Nemzetközi Kerámia Stúdió
Galériája & Múzeuma, 2012
Kecskemét, Kápolna utca

A Stúdió Losonczy
utcai bejárata

A Stúdió udvara, 2010